

Obrana a bezpečnost ČR - NATO

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

1. Obrana a bezpečnost ČR - NATO

Obrana a bezpečnost ČR - NATO

Zajišťování bezpečnosti v ČR - ústavní a zákonná úprava

Pojetí a význam bezpečnosti státu

- obranyschopnost a bezpečnost státu a jeho obyvatel patří k základním funkcím státu, zajišťuje se tím trvání a suverenity státu, je taky nezbytným předpokladem k tomu, aby občané mohli na území státu užívat svých práv a svobod
- bezpečnost zajišťují především ozbrojené sbory státu, povinnosti jsou však státem uloženy i dalším orgánům, organizacím a občanům
- bezpečnost vnitřní (tedy občanů) a vnější (tu musí stát zajistit, aby mohl stát požadovat pomoc od druhých)
- Ústava ČR zná pouze pojem válečný stav, proto přijat ústavní zákon č.110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR (ZBČR) – respektoval mezinárodní závazky, především doporučení NATO
- ústavní zákon č. 300/2000 Sb. – novelizoval čl. 39 odst. 3 Ú + čl. 43 Ú + čl. 11 ZBČR - reagoval na potřeby vyplývající z účasti ČR v obranných systémech mezinárodních organizací, zvýšila se jím pravomoc vlády v této oblasti, i kontrola Parlamentu, změna se týkala především vysílání ozbrojených sil ČR mimo území státu a pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR - o tom rozhoduje Parlament absolutní většinou poslanců a absolutní většinou senátorů, pokud taková rozhodnutí nejsou vyhrazena vládě
- ČR je členem Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě – výsledek helsinského procesu
- Smlouva o přístupu ČR k Severoatlantické smlouvě (platná od 12. 3. 1999)
 - závazek mírového řešení konfliktů
 - útok proti jedné nebo více stranám v Evropě nebo Severní Americe = útok proti všem → každá strana jí musí pomoci, vč. použití ozbrojené síly, s cílem obnovit bezpečnost v dané oblasti, o každém takovém útoku a následných opatřeních je okamžitě uvědoměna Rada bezpečnosti
- Evropská úmluva o potlačování terorismu (platná od 15. 7. 1992), 2001 Mezinárodní smlouva o potlačování teroristických bombových útoků
- mezinárodní úmluvy (Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod + Mezinárodní pakt o občanských a politických právech) uznávají zásadu, že bezpečnost státu a ochrana života národa má přednost před jednotlivými závazky a normami, které se těchto práv a svobod dotýkají
- současná Ústava se oproti československým ústavám nesoustředí jen na vojenskou bezpečnost, ale i na živelní, průmyslové a ekologické katastrofy, organizovaný zločin apod., vyhlášení mimořádného stavu není povinností příslušných orgánů státu, ale zmocněním pro ně
- Ústava neopravňuje žádný orgán k vyhlášení války, ale pouze k vyhlášení válečného stavu, pokud by se republika ocitla ve válce v důsledku napadení jiným státem
- branná povinnost – čl. 4 ZBČR – branná povinnost tu byla v době přijímání Ústavy zakotvena, Listina ji předpokládá, Ústava ČR se o ni nezmiňuje; výjimkou čl. 15 odst. 3 Listiny – nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním (to však nemohlo vést ke zproštění povinnosti z důvodu zásady rovnosti, proto tací občané namísto vojenské činné služby museli vykonávat civilní službu - pomáhat ve zdravotnictví, v sociálních službách, při ochraně životního prostředí..)
 - dle branného zákona je brannou povinností povinnost občana ČR plnit úkoly ozbrojených sil ČR, vzniká občanovi dnem, kdy dosáhne 18 let a zaniká dnem dosažení 60 let, tuto povinnost plní za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu
 - ČR přešla 2004 k úplné profesionalizaci armády
 - ale ani přechod k plné profesionalizaci armády nevedl ke změně ústavně zakotvené branné povinnosti a ZBČR, v době míru je doplňování ozbrojených sil založeno na principu dobrovolnosti (ti, kdo chtějí převzít brannou povinnost v době míru, se stanou profesionálními vojáky), jinak branné síly jsou doplňovány stále na základě povinnosti, ale jen (!) v době válečného stavu či stavu ohrožení
- Charta OSN – mezinárodní závazky mohou směřovat jen ke společné obraně, nikoliv k útoku proti jinému státu nebo skupině států; členské státy se zavázaly tím, že Radě bezpečnosti na její výzvu poskytnou ozbrojené síly, pomoc a prostředky potřebné k udržení mezinárodního míru včetně práva průchodu; Charta tak v sobě formuje jedno z přirozených práv států - právo na sebeobranu

Mimořádné stavy

1) Nouzový stav

- úprava: čl. 5-6 + čl. 2 odst. 2 ZBČR

- kdo vyhláší:
 - vláda
 - je-li nebezpečí z prodlení, pak předseda vlády; vláda musí jeho rozhodnutí do 24 hodin schválit nebo zrušit; vláda pak informuje PS, která může vyhlášení nouzového stavu zrušit
- kdy: živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, které ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost - nevojenský charakter
- kde: na omezeném nebo celém území státu
- na jak dlouho: nejdéle 30 dnů; prodloužit to může vláda po předchozím souhlasu PS
- kdy ne: z důvodu stávky na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů
- konec: uplynutím doby nebo předčasným zrušením ze strany vlády nebo PS

2) Stav ohrožení státu

- úprava: čl. 7 + čl. 2 odst. 2 ZBČR
- kdo: Parlament na návrh vlády; potřeba nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů
- kdy: bezprostřední ohrožení svrchovanosti státu nebo územní celistvosti státu anebo jeho demokratických základů
- kde: na omezeném nebo celém území státu

3) Válečný stav

- úprava: čl. 2 ZBČR + čl. 39 odst. 3 a čl. 43 odst. 1 Ústavy
- kdo: Parlament
- kdy: napadení ČR nebo je-li potřeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně proti napadení
- kde: na celém území státu
- kdy ne: pokud by šlo o útok - útočná válka je zakázána mezinárodněprávně i ústavněprávně!!!

Důsledky mimořádných stavů

- rozhodnutí o mimořádném stavu se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích a vyhláší se stejně jako zákon, ale z důvodu naléhavosti může rozhodnutí nabýt účinnosti již zveřejněním, nikoli až vyhlášením
- za nouzového stavu nebo za stavu ohrožení státu lze na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu omezit:
 - právo na nedotknutelnost osoby a nedotknutelnost obydlí
 - vlastnické a užívací právo (za přiměřenou náhradu)
 - svobodu pohybu a pobytu
 - právo pokojně se shromažďovat
 - právo provozovat podnikatelskou činnost
 - právo na stávku
- za nouzového stavu může vláda:
 - nařídit evakuaci osob a majetku
 - zakázat vstup, pobyt a pohyb osob na vymezených místech
 - uložit pracovní povinnost (pouze pokud to nelze zajistit smluvně)
 - rozhodnout o bezodkladném provádění staveb...
 - přijmout opatření k ochraně státních hranic
 - nařídit přemístění osob ve vazbě, vyloučit volný pohyb těchto osob mimo věznici
 - zajistit přednostní zásobování dětských a zdravotnických zařízení...
- za stavu ohrožení státu může vláda vedle těchto opatření nařídit:
 - omezení vstupu na území ČR osobám, které nejsou občany ČR
 - povinné hlášení místa trvalého pobytu
 - omezení držení a nošení střelných zbraní a střeliva
 - zvýšenou kontrolní činnost na úseku zabezpečení střeliva...

Subjekty zabezpečující bezpečnost státu

- Ústavní orgány
- Ozbrojené síly
- Policie
- Zpravodajské služby
- Záchrané sbory a havarijní služby

Obsah

 1. Obrana a bezpečnost ČR - NATO

2